

PROPOSTA CIUTADANA PEL FUTUR DEL

Pla de Mallorca

PLA DE MALLORCA**XXI**

Col·lecció: Iniciatives XXI

Equip redactor: Julià Picornell, Juanjo Suárez, Climent Picornell, Jaume Garau.

Edita: Fundació Iniciatives del Mediterrani

Maquetació: Maria Reyero

Fotos: Climent Picornell Bauzà i Maria del Carme Bauzà.

Agraïments:

A les persones que han participat amb els seus comentaris i assistint a les reunions de feina prèvies: Celestí Alomar, Joan Barceló, Joan Buades, Lluïsa Buades, Margalida Buades, Francesc Canuto, Arnau Company, Jordi Fiol, Guillem Frontera, Pere Fullana, Xavier Garau, Toni Garcias, Joan Gelabert, Mateu Ginard, Joan Mesquida, Jaume Oliver, Joana Oliver, Andreu Ramis, Sebastia Reixac, Jaume Sansó, Antoni Sedano i Joana Maria Serra.

A la Fundació Iniciatives del Mediterrani per la beca d'investigació atorgada per dur a terme les tasques de recerca i elaboració d'aquest document.

Contacte: iniciativesxxi@gmail.com

Web: www.iniciativesxxi.com

Febrer 2020

PLA DE MALLORCA **XXI**

Presentació

Un conjunt de persones que **vivim i estimam el Pla de Mallorca** volem crear una entitat associativa, sense afany de lucre, independent i oberta a tothom que estima el Pla. Amb aquest afany neix l'associació Pla de Mallorca XXI, plantejada com un *Observatori* de referència sobre el Pla de Mallorca, un projecte col·lectiu per reflexionar i proposar idees pel futur del Pla, amb perspectiva històrica, col·laborant amb les institucions públiques i les entitats privades que hi fan feina en tots els pobles de la comarca.

El plantejament inicial és **comprendre les tendències actuals** d'aquesta part tan important de Mallorca, des d'una perspectiva integrada alhora que diversa (sociològica, econòmica, antropològica, cultural, política, urbanística, arquitectònica, etc.) i oferir alternatives que millorin la qualitat de vida dels seus habitants.

L'associació vol **conèixer i donar a conèixer** la història del Pla de Mallorca, especialment durant els segles XX i XXI, per realitzar propostes de futur basades en el coneixement de l'experiència del passat, encaminades a un creixement sostenible i favorable als seus residents i visitants.

També ens volem dedicar a **integrar el coneixement** que es genera sobre el Pla, d'una manera contínua i comprensible, així

com fer-ho fàcilment accessible als especialistes i al públic en general.

Difondre tot el coneixement que generem a altres entitats, persones i institucions per tal que coneguin millor la realitat actual del Pla de Mallorca.

Volem **interpretar** aquest coneixement segons les diferents disciplines científiques i el de persones expertes, amb la finalitat d'establir un relat consistent sobre el seu desenvolupament, les causes que l'impulsen i les oportunitats que es presenten ara i en el futur.

Serà un altre objectiu **participar** en els organismes institucionals, especialment la Mancomunitat del Pla i el Consell de Mallorca, per donar difusió a les nostres propostes i incidir en el desenvolupament del Pla.

Finalment, també volem organitzar i participar en **debats públics** a través d'internet i de manera presencial, mitjançant conferències, taules rodones, jornades, etc., sobre els temes que afecten el Pla de Mallorca.

Índex

Presentació	3
Pròleg	6
PRIMERA PART: Una visió actual del Pla	8
El Pla és la part de Mallorca més ben conservada	10
El Pla té una activitat econòmica creixent	12
El Pla ha sofert un canvi poblacional molt important	14
Un lloc on el millor patrimoni cultural de la vida rural mallorquina és encara visible	16
L'agricultura aguanta com pot en una Mallorca de monocultiu turístic	18
Els joves i les dones estiren cap el futur incert sense massa suport	22
Arribar al Pla en tren només és possible a tres pobles	24
La gent del Pla és associativa i activa	26
Amb un lideratge polític intens però centrat en el seus pobles	30
CONCLUSSIONS	32
SEGONA PART: Propostes de futur per al Pla de Mallorca	34
Preservar tot el patrimoni que encara perviu	36
Recuperar l'activitat agrícola viable, ara en procés de desaparició	36
Innovar mitjançant l'impuls de noves iniciatives que enforteixin el Pla	37
Annexes	38
Fonts i dades estadístiques	38
Bibliografia	46
Pàgines web	46
Publicacions de recerca i audiovisuals	46
Altres	46

Pròleg

És evident que Mallorca ha canviat més en els últims cent anys que no havia fet d'ençà que els primers pobladors s'hi establiren.

El Pla de Mallorca sempre havia estat un indret eminentment agrícola, on més del 90% dels seus habitants eren pagesos i la resta feien de menestrals, en una economia de subsistència.

La història del Pla està lligada a la de Palma, encara que també a les altres capitals de comarca, Inca i Manacor. A través dels segles les relacions de propietat i econòmiques de les activitats del Pla estaven molt lligades a persones i entitats que vivien a Palma. Avui el vincle és intens però d'una altra manera.

La personalitat agrícola del Pla ha estat conformada en un context històric on va dominar l'escassetat de recursos, el caciquisme polític, la relació amb els amos de possessions, "els senyors" del poble i la forta influència de l'Església.

Quan als anys seixanta arribà el *boom* turístic, bona part de la població del Pla partí cap a les zones urbanes i costaneres generant un èxode rural. Paral·lelament, començava la "revolució verda" per la qual s'introduïren en massa els cultius forans (substituint fins i tot per complet els autòctons), es mecanitzaren la majoria de tasques agrícoles i començaren a emprar-se de forma descontrolada els fitosanitaris per competir amb els productes que venien de la península. La devaluació del producte agrícola va ser inevitable i l'abandonament del camp, quasi total. El panorama agrícola, que havia sigut bàsic al Pla, quedà tocat de mort.

El model turístic de Mallorca ha premiat la quantitat sobre la qualitat, i s'ha desenvolupat d'esquenes al Pla. La societat del Pla ara s'acosta més al model urbà que no a l'agrícola. Això l'ha obert als serveis bàsics com l'educació, la sanitat, les comunicacions, etc. però ha perdut una part essencial i difícilment recuperable de la memòria col·lectiva agrícola i rural.

En els darrers 30 anys el Pla ha rebut inversions públiques i privades que en part han compensat la seva pèrdua econòmica, i l'han fet créixer amb noves formes de viure amb un repunt del creixement poblacional causat per una immigració important i per les segones residències de gent de Palma i del nord d'Europa.

Així i tot, per molts de mallorquins, el Pla de Mallorca segueix essent una de les zones més emblemàtiques i estimades de l'illa, a la vegada que és també un gran desconegut per als visitants. És la comarca més extensa i a la vegada menys poblada de l'illa, cosa que determina la seva fesomia. Malgrat els canvis, a diferència de les altres comarques, el Pla ha conservat molt més l'herència rural i agrícola, actuant com un pont entre el present i el passat de la Mallorca antiga.

Format per 14 municipis, el Pla és una illa dins l'illa, ja que si bé aquests pobles comparteixen unes característiques comunes, no tenen un mitjà de gestió i coordinació efectiu. La Mancomunitat del Pla és un ens important però amb poca capacitat de decisió, ja que només sosté algunes competències.

Les riqueses del Pla són evidents però corren el risc de no gestionar-se de forma adequada per l'atomització que suposa que cada poble prengui les seves decisions. Per afrontar el futur amb garanties el Pla ha de tenir veu i ser fort. Això només pot donar-se si actua com una sola força. Aquest també és un dels seus grans reptes.

Els actuals reptes que avui enfronta el Pla requereixen més suport institucional, ja que té grans assignatures pendents a l'horitzó més pròxim, com salvar l'agricultura i la cultura rural, fer front a la irrupció del turisme d'interior i vacacional, les segones residències il·legals, la gestió eficient dels serveis i instal·lacions, el correcte desenvolupament de la xarxa viària i de transport, el creixement sostenible de zones urbanes, la gestió de l'envelliment de la població, la transició energètica... i tants d'altres.

Però, què pot oferir-nos el Pla? Quins són els seus punts febles? Què podem fer per millorar-lo? Si fem una aproximació a les seves realitats –social, econòmica, geogràfica, laboral, cultural, política– ens serà més fàcil treure'n conclusions.

Per tant, aquest document, obert al debat i als canvis, vol servir per a això, per posar damunt la taula la necessitat d'enfortir l'economia i la cultura pròpia del Pla i fer-la compatible amb altres usos propis del segle XXI. També vol servir com un punt de partida per col·laborar amb el sector públic i el sector privat i per elaborar un projecte de futur amb tota la societat mallorquina.

Primera part

Una visió actual del Pla

El Pla és la part de Mallorca més ben conservada

La comarca del Pla de Mallorca se situa a la zona central de l'illa, entre la Serra de Tramuntana i les Serres de Llevant, i ocupa un 21,56% de la superfície de Mallorca, amb aproximadament 600 km². Tot i rebre el nom de "Pla", el seu paisatge està definit per grans espais amb petits turons de pendents suaus, entre els 50 i els 150 metres d'altitud, amb diversos puigs que ofereixen panoràmiques completes de l'illa com els de Bonany, Sant Nofre o Randa, que assoleix els 540 m.

El seu òrgan de govern encara que molt parcial, la **Mancomunitat**, està integrada pels catorze municipis del centre de Mallorca (Algaida, Ariany, Costitx, Lloret de Vistalegre, Llubí, Maria de la Salut, Montuïri, Petra, Porreres, Sant Joan, Santa Eugènia, Sencelles, Sineu i Vilafranca de Bonany).

El Pla és un espai profundament transformat per l'activitat humana, on garrigues i els boscos mixtes de pins, alzines i ullastres estan inserits en l'ambient agrari, alternant-se amb horts, fruiters de secà i planes cerealistes. Alhora, les grans possessions contrasten amb finques pageses més modestes, i els petits horts amb sementers oberts.

Té molts espais naturals protegits

A la comarca hi trobam molts espais naturals protegits i amb una gestió pública. Això no obstant, aquests estan desconnectats un dels altres, de manera que no existeix una continuïtat, corredor ecològic o xarxa cohesionada.

D'**àmbit internacional**, hi trobam una sèrie d'espais que formen part de la Xarxa Natura 2000, tals que: ZEC Cova de Son Lluís (Porreres), amb pla de gestió aprovat "Coves"; ZEC Xorrigo (Santa Eugènia), ZEC Randa (Montuïri i Algaida) i ZEC Na Borges (Petra), amb pla de gestió aprovat "Barrancs i puigs de Mallorca"; ZEPA Massís de Randa (Porreres, Montuïri i Algaida); ZEPA Pla de Vilafranca (Vilafranca, Petra i Porreres); i ZEPA Pla des Blanquer (Maria, Llubí).

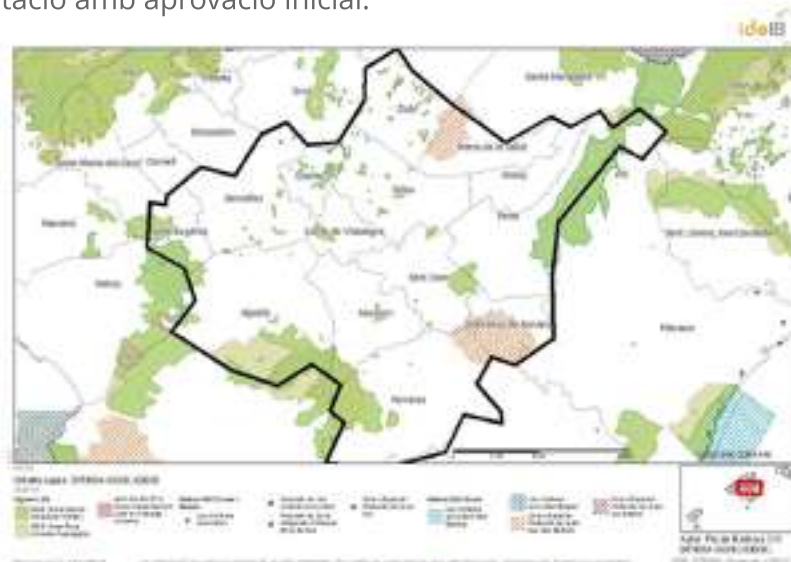
Pel que fa a l'**àmbit estatal**, la meitat sud d'Algaida, de Montuïri, de Vilafranca, part de Sant Joan i Porreres al complet, estan incloses dins la "Zona de protecció de l'avifauna contra l'electrocució en línies elèctriques d'alta tensió", i són a més "Àrees prioritàries de reproducció, alimentació, dispersió i concentració local d'aus catalogades".

Pel que fa a les figures d'**àmbit autonòmic**, dins el marc de la LEN s'hi troben: ANEI Barranc de Son Gual i Xorrigo; ANEI Bonany; ANEI Massís de Randa; ANEI Puig de Sant Miquel; ANEI Puig de Son Seguí; ANEI Puig de Sant Nofre (veure mapa adjunt).

El seu paisatge és eminentment agrari

Està vertebrat per la riquesa cultural i patrimonial que reflecteix una història lligada al territori i al seu aprofitament: possessions, casetes, pous, molins, síquies... Aquest paisatge rural té una importància estratègica dins el conjunt de Mallorca, en dotar a aquesta comarca d'una personalitat pròpia i diferenciada de la resta de l'illa.

Tots els municipis, a excepció de Petra, tenen el Catàleg de Patrimoni Històric definitiu o en tramitació amb aprovació inicial.

El Pla té una activitat econòmica creixent lligada a l'àrea metropolitana de Palma i a les ciutats d'Inca i Manacor

No podem veure el Pla des del punt de vista econòmic com una comarca aïllada dins Mallorca. En realitat el Pla forma part (quasi totalment) de l'anomenada **Àrea Urbana Funcional de Palma (AUF)** formada per 33 municipis. La capital d'aquesta Àrea funcional és Palma, amb la qual manté una relació de dependència, tant per motius laborals com per serveis especialitzats, tot i comptar amb serveis específics i locals. En general podríem dir que l'AUF de Palma és considerada una de les tres grans aglomeracions urbanes espanyoles amb major qualitat de vida, juntament amb Barcelona i Madrid. Mentre que pel que respecta la innovació i la gestió del coneixement estaria en una posició mitjana entre les 73 **AUFs** espanyoles. (veure bibliografia).

Pel que fa a l'**activitat turística**, el Pla ha estat fins ara fonamentalment una zona de pas entre Palma i els nuclis turístics litorals. L'impacte turístic directe és avui diferent del patit a altres zones però és palès en molts d'aspectes com l'abandonament dels usos tradicionals, el deteriorament del patrimoni etnològic, l'especulació urbanística... que posen en risc els valors del Pla i la seva realitat cultural. La irrupció del turisme d'interior, per exemple, ha estat més notable d'ençà de l'establiment legal del lloguer vacacional, que ha provocat la creació de places hoteleres imprevistes i ha afegit pressió a les infraestructures i serveis existents.

L'agricultura manté una certa activitat econòmica

Les terres agrícoles estan destinades al cultiu de secà, essencialment de cereals (blat, ordi i civada), ametllers, garrovers, figueres, olivars, vinya i farratges. La ramaderia també és present, amb ramat oví, boví i porcí. La dedicació a l'agricultura és remarcable i percentualment superior a la mitjana de l'Illa. Mentre que l'economia total del Pla només aporta un 1,88% al total de la riquesa que es crea a Mallorca, el subsector agrícola aporta un 13,21%, molt per damunt dels altres sectors (industrial, serveis i construcció).

Quant als treballadors, el Pla concentra només el 3,34% de tots els treballadors de Mallorca, en canvi en el subsector agrícola hi trobem el 13,03% dels treballadors agrícoles de tota Mallorca (dades del 2017 Fundació

Impulsa, veure annex 1). Les dades d'ocupació indiquen que l'agricultura es manté en els darrers 5 anys al voltant dels 650 treballadors, que per fer-nos una idea de la magnitud, és l'equivalent a la plantilla de l'EMT de Palma.

Els productes agraris transformats tenen algun èxit

En l'activitat agrària són especialment rellevants els productes transformats com l'oli o el vi, ja que contribueixen a generar llocs de feina amb diferents graus d'especialització, així com a mantenir el paisatge i dotar la comarca d'una identitat econòmica i marca pròpia. Tenen èxit entre els residents estrangers i en les exportacions a països europeus del nord. Segueixen estant en franca minoria entre tots els productes que es venen de fora.

Al Pla de Mallorca hi ha 22 marques amb la **Denominació d'Origen Oli de Mallorca**: Treuer (Algaida), Es Pujolet (Ariany), Miquel's (Ariany), Son Jordi (Llubí), Roqueta (Maria), Trull (Maria), 7 Empelts (Petra), Es Clot (Petra), Oli des Mirant (Petra), Oli Duntemps (Petra), Llecor Duntemps (Petra), L'Agre Duntemps (Petra), Oro Líquido (Porreres), Novembre (Petra), Reis de Mallorca (Petra), Son Naava (Porreres/Montuiri), Son Nebot (Porreres), S'oli des molí (Randa), Oli de Son Dexotte (Sant Joan), Oli des Pla (Sencelles), Jornets (Sencelles) i Oli de Son Real (Sineu).

Pel que fa al vi, hi trobam diverses bodegues amb la **Denominació d'Origen Protegida Pla i Llevant**: Can Coletó (Petra), Can Majoral (Algaida) i Miquel Oliver (Petra) i una amb **denominació Vi de la Terra de Mallorca**, Oliver Moragues (OM) d'Algaida; també d'altres, com Mesquida Mora de Porreres.

El cavi climàtic també arriba al camp

Entorn l'activitat agrària hi ha dos factors clau que s'hi han de tenir en compte i dels quals s'ha de mesurar el seu impacte: la disponibilitat d'aigua i la crisi climàtica. Pel que fa a la **gestió de l'aigua**, hi ha dos aqüífers subterranis importants: el de la plana de Sa Pobla/Muro (a la part septentrional del Pla i que assoleix la comarca del Raiguer), i el de Sa Marineta (a la part sud-oriental de la Badia d'Alcúdia, de difícil explotació humana, ja que es salinitza amb facilitat).

D'altra banda, s'ha de valorar l'afectació del **canvi climàtic** a tota mena de cultius com el de la vinya, per tant s'han de plantejar canvis planificats per l'adaptació a aquest nou escenari.

El Pla ha sofert un canvi poblacional molt important

En el pla hi viuen 38.255 persones, segons dades d'IBESTAT del 2018. Fa deu anys eren 35.882 i fa vint eren 28.268, o sigui que els darrers vint anys el Pla ha guanyat població, de la mateixa manera que ho ha fet tota l'illa, ja que segueix essent un 4,3% de total la població de Mallorca. Aquestes dades demostren un canvi en la lògica històrica del segle XX en el qual el Pla es despoblava (veure figura 1 amb dades d'IBESTAT).

El 74% dels habitants del Pla han nascut a les illes. Fa deu anys, el 2008, abans de la gran crisi, era un 75%, per tant això no ha canviat gaire. Ara bé, si coomparam amb fa vint anys, veiem grans canvis. El 98 hi havia 1.111 estrangers i en només deu anys vàrem passar a 6.049.

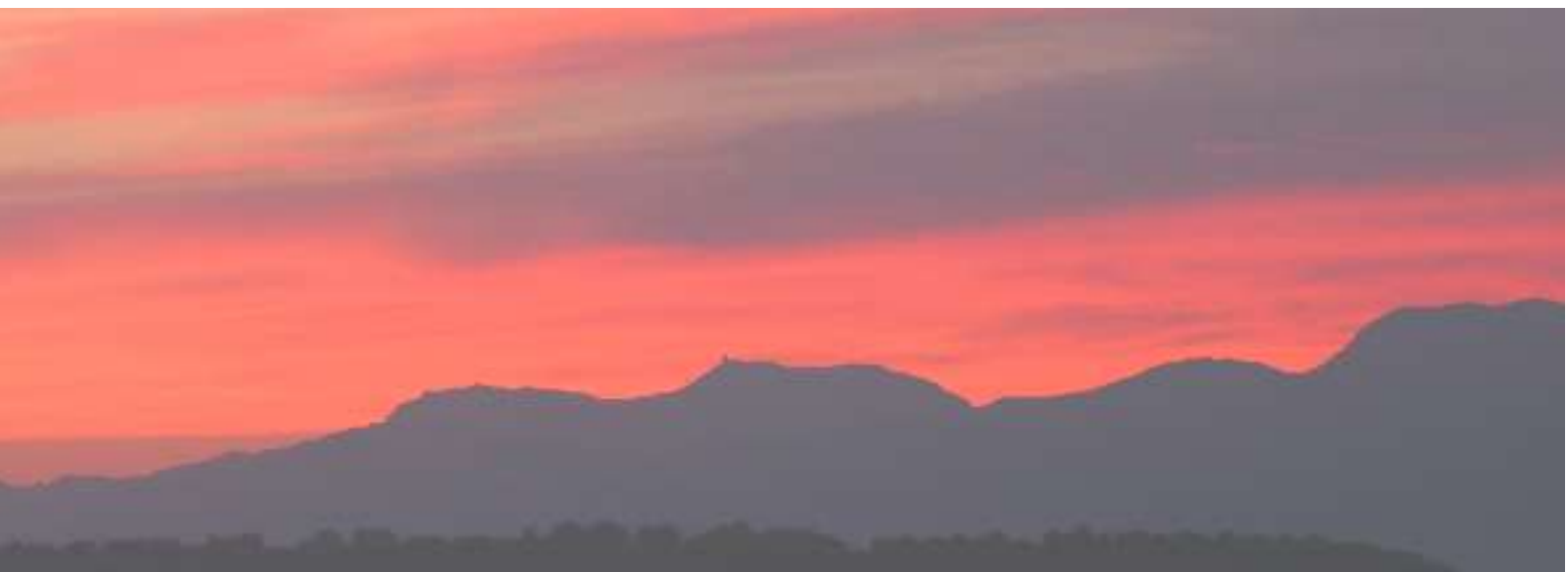
Pel que fa a la tipologia de la població estrangera hi trobam avui tres grans grups: els europeus, que han anat a la baixa; els llatinoamericans que han pujat molt; així com també ho han fet els nord-africans (figura 2).

Respecte a l'envelliment de la població del Pla, si bé és veritat que la població és més vella que la mitjana de les Balears, la diferencia s'ha anat minorant. Els menors de 16 anys són 6.610 i van creixent en comparació en els darrers vint anys, per tant està clar que la població s'està rejuvenint, segurament per l'efecte immigratori, com passa en general en quasi tota Mallorca. La població de 65 anys o més, en canvi, ha passat de representar el 25% l'any 1998 al 20% el 2018.

El creixement poblacional és fruit del canvi dels darrers anys, ja que també es constata una migració interior d'altres llocs de les Balears cap al Pla. Els darrers tres anys (figura 3) han passat de 104 persones que es traslladaven a viure al Pla, a 604. Això s'explica en part per l'interès a viure o tenir casa al Pla, d'aquí que el creixement dels titulars de propietats rústiques ha estat significatiu. Ara hi ha 5.384 titulars propietaris més que el 2010 (veure figura 4).

Al Pla hi havia, en dades del 2010, 15.005 habitatges en ús, dels quals 11.781 eren en propietat i 3.224 en règim de lloguer. Un 30% patien humitats i un 12% goteres. D'aquests, a un 31% hi vivia una sola persona, a un 27% dues persones, a un 18% tres persones i a un 22,6% quatre o més. De totes aquestes llars, 3.307 arribaven a final de mes amb dificultats, o sigui un **22% tenien una situació econòmica complicada**. Per les dades que tenim del darrer informe sobre pobresa a les Balears, la situació és més o manco igual.

El marge de creixement de la població és encara ample. Tot i que la superfície urbana per edificar ha disminuït aquests vuit darrers anys en 49 Has, encara en queden 178 sense edificar a tot el Pla (veure figura 5).

Un lloc on el millor patrimoni cultural de la vida rural mallorquina és encara visible

La comarca del Pla de Mallorca disposa d'una gran riquesa patrimonial i arquitectònica. Hem de remarcar la importància dels temples parroquials, ja que l'Església, a més a més de conformar un dels principals elements d'influència sobre les tradicions populars i la vida dels pobles del Pla (moltes de les festes tenen el seu origen en la religió), també ha estat determinant en l'evolució arquitectònica d'aquests nuclis.

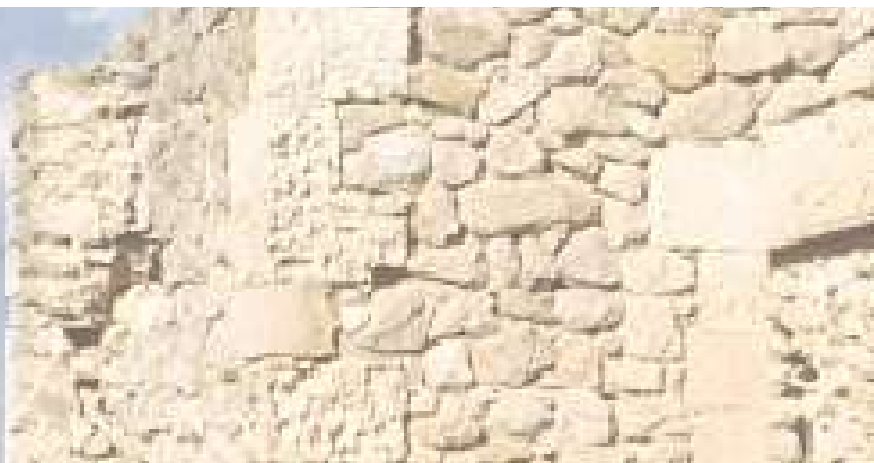
L'església parroquial es constitueix com l'edifici més important de cada un dels municipis pel seu valor històric i artístic i, en alguns casos, com la de Sineu, la de Petra o la de Porreres, destaquen per la seva antiguitat. La majoria dels petits nuclis de població del Pla varen créixer a l'ombra d'aquestes edificacions. A part de les esglésies, però, hi ha moltes altres construccions que ens recorden permanentment la gran importància que ha tingut la religió i la devoció: creus de terme, rectories, convents, santuaris i ermites, etc.

Per altra banda, per la seva dedicació històrica a l'agricultura, la ramaderia i, en general, a totes les activitats relacionades amb la terra, la comarca del Pla de Mallorca presenta gran quantitat de construccions d'aprofitament i/o d'explotació de recursos. Entre aquestes construccions, es poden destacar els molins, els pous, les fonts, els aljubs i les sínies, etc.

Les restes de les primeres poblacions són importants

Les terres del Pla també disposen d'una gran riquesa de restes arqueològiques, testimoni de la presència humana ja en èpoques molt antigues, amb nombrosos i importants jaciments com Son Fornés (Montuiri), els talaïots des Racons (Llubí) o el santuari de Son Corró (Costitx).

Altres punts d'interès cultural i patrimonial són els diferents museus que podem visitar per tota la comarca, com el Museu de Ciències Naturals de Costitx, la Casa Museu de Fra Juníper Serra a Petra o el Museu de la Paraula a Sant Joan.

Les possessions han tengut històricament molta rellevància

Una altra edificació que dóna molt de caràcter al Pla són les Possessions, que han estat el gran eix articulador del paisatge agrari del Pla i una unitat per a entendre el món rural. Més enllà de l'estudi arquitectònic -les cases eren el centre directiu de la possessió- és interessant la reflexió sobre la diversitat dels processos històrics que convergiren en la conformació d'una matriu territorial que tingué en les possessions un dels seus vectors principals.

Els senyors, els amos o majorals, i els missatges comptaven amb els seus espais diversos. Des de l'habitatge noble dels senyors, la casa a part que tenien els amos o arrendataris i els espais on es desenvolupava la vida dels missatges, la foganya, la cuina o qualsevol lloc on dormien, feien ressaltar l'espai social i territorial de les possessions. Els missatges eren la gran població treballadora a les possessions. Parellers, bacivers, oguers o somerers, vaquers, cabassers, carreters, conradors, hortolans, femeters, pastors, garriguers, criades, cuineres... Segons la grandària de la possessió una munió de treballadors feien bullir l'explotació durant la setmana.

Aquestes unitats d'explotació agrària han perviscut durant segles no sense conflictes entre senyors, pagesos, arrendataris, jornalers, mercaders i canvis de propietat, segregacions, establits i usos turístics. Les possessions són avui "cadàvers exquisits", amb propietaris de diversa índole: hereus, administracions, estrangers, nous rics, etc.; amb usos llunyans al seu començament, amb nous usos sobretot turístics per fer-hi agroturismes, hotels rurals, etc.

Però no tot són pedres, el Pla és un gran reservori de patrimoni immaterial

El fet que la població nouvinguda hagi pivotat sempre sobre l'àrea metropolitana de Palma i les zones turístiques, ha condicionat de forma inequívoca el fenomen lingüístic. Segons dades d'IBESTAT, mentre els percentatges de població catalanoparlant volten el 30% a Palma i la seva badia, el percentatge es dispara al Pla fins al 70% (figura 6).

Per tant, pot ser que el Pla sigui el millor reducte on recercar el patrimoni immaterial mallorquí, en les seves tradicions orals, musicals, lingüístiques, culinàries, rituals, mitològiques o artesanals, entre d'altres. Ja sigui en la seva herència glossadora, en les agrupacions populars de música tradicional, en la gastronomia dels seus cellers i restaurants de menjar típic, en la celebració de festes ancestrals o en la feina dels artesans que encara perviuen.

L'agricultura s'aguanta com pot en una Mallorca dominada pel monocultiu turístic

Com tots sabem, la intensitat turística de Mallorca no atura i l'economia dels serveis turístics directes o indirectes ja domina quasi completament tot el producte interior brut. Segons la Fundació Impulsa, el Sector Serveis genera el 85,5% de la riquesa de Mallorca, mentre que l'agricultura és el 0,4%. Així i tot perquè genera tant d'interès?

Malgrat la gran crisi econòmica que hem passat els darrers anys, les pernoctacions hoteleres han evolucionat de 39 milions del 2008 a les 45 milions del 2018. L'aeroport de Son Sant Joan va tenir l'any 2008, 22.802.026 passatgers, mentre que el 2018 n'ha tengut 29.081.446. La pressió demogràfica segueix augmentant, així com la matriculació de cotxes, la intensitat immobiliària, la immigració, el tràfic per carretera, etc.

Com ja hem dit, la comarca del Pla ha estat tradicionalment una zona eminentment agrícola i ramadera que a partir de la dècada dels 60 va viure una crisi d'abandonament per la tracció del sector turístic. Tot i això, en l'actualitat les terres conrades suposen encara un **84,3% del total de la superfície de la comarca**. És una comarca amb una part important de la població dedicada a l'agricultura basada en petites explotacions familiars, que no poden competir amb les explotacions agrícoles d'altres indrets però que, en canvi, donen productes de gran qualitat.

L'agricultura ecològica va progressant

En els darrers anys, han sorgit variants en la gestió de les explotacions, i de cada vegada es veuen més explotacions dedicades a l'explotació agrícola ecològica. Els conreus principals són els de secà i especialment els cereals, els ametlers i els garrovers, que es veuen afavorits per les fèrtils terres argiloses. Destaca també el conreu d'hortalisses de secà com el tomàquet, amb la variant de tomàtiga de ramallet, autòctona de l'illa de Mallorca i que s'exporta arreu del món, el meló, l'albercoc, la síndria, els alls i el pebre. Quant a la ramaderia, comprèn bàsicament el bestiar porcí i oví.

La construcció decau

A Mallorca el sector de la construcció només aporta el 5,5% del VAB. Al Pla és una mica menys, un 5,01%. La industrialització a la comarca del Pla va ser tardana i poc intensa. El boom turístic afavorí la creació d'empreses del sector de la construcció que fins ara fa uns anys era el principal sector ocupacional a la comarca del Pla. La realitat actual és que tot i que aquest sector és encara molt present, la població ocupada és el 20%, triplicant a l'agrícola.

Així i tot, Són moltes les petites empreses dedicades al sector de la construcció que han hagut de tancar les seves portes en els darrers mesos, suposant això una davallada de la mà d'obra que aquestes ocupaven i que són els aturats que han passat a engreixar les llistes d'atur en el darrer any, provocant que aquest s'hagi duplicat en alguns dels municipis del Pla de Mallorca, tal és el cas de: Porreres i Montuïri amb un 121% més d'aturats que l'any passat, Sant Joan qui ha augmentat un 109% el seu nombre d'aturats, o Algaida amb un 90,75% més.

Per altra banda, el boom turístic va afavorir també la ubicació a la comarca de diverses indústries dedicades bàsicament a la pell, a les perles, al vidre i als embotits que ara sembla que tenguin un futur incert, encara que el nombre d'empreses industrials triplica les del sector agrari. Actualment la indústria del Pla és el 2,95% de la indústria mallorquina.

El sector serveis domina també l'economia del Pla

El sector serveis és el més gran de la comarca, amb 543 empreses, que aporten deu vegades més riquesa que el sector agrari. La comarca del Pla no és una zona que en el passat s'hagi vist massa afavorida per la indústria del sector hotel·ler i restaurador, que no havia vist en la comarca el potencial endogen que aquest té, derivat sobretot del seu caràcter rural.

Les coses estan canviant aviat. Els darrers anys s'ha consolidat el cicloturisme, el qual troba en la comarca del Pla, una extensa xarxa de camins rurals que fan idònia la pràctica d'aquest tipus de turisme. És de cada vegada més coneguda, la imatge que presenta la comarca de l'interior durant els mesos de temporada alta d'aquest turisme, en els mesos de febrer, març i abril, quan les seves carreteres i camins es veuen envaïts per milers de cicloturistes voltant per la comarca i que després s'aturen a les places i carrers dels pobles a fer el cafè o fins i tot a pernoctar.

La irrupció del turisme d'interior ha estat més notable d'ençà de l'establiment del lloguer vacacional. Aquest ha dut als municipis l'aparició de places hotel·leres imprevistes, que han hagut de suportar les instal·lacions i serveis existents. Aquest és un dels temes que ens condueix a replantejar la necessitat d'empoderar la institució de la Mancomunitat per reforçar la veu del Pla a les decisions que l'afecten. Per assolir un organisme que pugui assumir una promoció eficient del seu entorn, encarregant-se'n del manteniment, tot d'una manera sostenible.

Vista de Sineu. Foto: Maria del Carme Pastor.

Molta de la població ocupada fa feina fora del Pla

La població resident del Pla ocupada, facin o no feina en el territori, és de 14.332 persones de mitjana anual. D'aquestes la població ocupada en els municipis que treballa al Pla, és de 8.490 persones, també de mitjana anual; això fa que la variació sigui negativa, no només en el còmput global sinó en tots i cadascun dels municipis del Pla (figura 7).

Aquestes dues dades condueixen a una deducció significativa per a l'estudi: el capital humà s'escapa del Pla de Mallorca. És a dir, l'oferta de treball (treballadors) és superior a la demanda (empreses) i per tant la població ha de sortir del seu municipi i del Pla per trobar feina en funció de les seves capacitats i qualificacions.

El Pla no pot absorbir la demanda de capital humà que hi habita, encara que llegint entre línies, hem d'entendre que aquesta és una particularitat dels llocs dormitori, en els quals els que hi habiten/pernocten no necessàriament són oriünds del lloc, sinó que el trien per les facilitats o característiques de la zona (escoles, habitatge, serveis).

La població ocupada per sector econòmic denota l'herència que arrossega el Pla. La construcció i el comerç són vitals –així com el sector agrari, encara que petit en percentatge, elevat en rendiment– i no hi domina el sector de l'hostaleria, que és, de forma dominant el motor de l'economia de Mallorca. Només 1 de cada 4 habitants del Pla és autònom i 4 de cada 10 treballadors (figura 8).

Si bé aquesta qüestió mereix una anàlisi més qualitatiu i no tan estadístic per poder determinar-ne les causes, més enllà de l'obvi desequilibri entre oferta i demanda; manca de llocs de feina amb alta qualificació però també habitatge més assequible – sigui de lloguer o en propietat– influeixen en aquest desequilibri, i també l'elecció d'un model de vida alternatiu al de l'urbà, en el qual es prioritzen altres aspectes per davant del de la mobilitat.

Pel que fa a ingressos, sobtava fa poc la notícia que un 16% de les llars ingressaven manco de 1.000€ mensuals, i que aquest percentatge es disparava fins al 30% a la comarca del Pla. Aquesta dada, que s'atribueix al pes de la població envellida de la zona casa amb d'altres que donen una aparença d'endarreriment. Per exemple que el Pla sigui la zona amb més poca implantació d'internet (el 50% en té) o ús de mòbil (el 76%, vora el 90 a l'illa).

Els joves i les dones estiren cap a un futur incert

La profunda caiguda del sector primari al Pla de Mallorca no és un fenomen aïllat, ja que ha ocorregut a la resta d'Espanya interior, el que ha provocat forts desequilibris en la base del sistema econòmic rural. Així mateix, el 20% dels joves rurals treballa en l'agricultura a Espanya, la qual cosa depèn directament de la tradició agrària de la zona, la propietat del factor terra i la capacitat de recuperació enfront de la crisi soferta pel sector primari.

Una de les dificultats per a la continuïtat de les explotacions agràries, i per tant del manteniment del medi rural, és la problemàtica existent en el relleu generacional, ja que el 48% de les persones majors de 54 anys no tenen successor o successora en l'agricultura. Una altra dificultat íntimament lligada a l'anterior és que la titularitat de les explotacions agràries està, en un 60%, a nom de persones que superen els 54 anys, la qual cosa impedeix assumir la responsabilitat i desenvolupar la iniciativa per part dels i les joves, la qual cosa impedeix així mateix, la innovació i la modernització de les explotacions en molts dels casos. Això va unit a la falta de professionalització del sector agrari, la qual cosa resta potencial a aquesta activitat.

En aquest context es mou la joventut rural del Pla dels nostres dies, entre la incertesa que genera la falta de perspectives de futur, la desmotivació provocada per les dificultats socials i culturals de les comunitats rurals i la pèrdua progressiva d'influència, en termes d'interessos públics i polítics, en benefici de les ciutats. A més, els joves es troben en un entorn social en el qual són minoria, per la qual cosa resulta difícil establir relacions entre iguals. Aquesta és la raó per la qual la funció del moviment associatiu juvenil en les zones rurals és de vital importància. La presència i implicació de la joventut rural en el procés de desenvolupament de les comunitats rurals és essencial per a assegurar la seva continuïtat i aporten un enorme potencial de renovació i dinamització.

Nous llocs de treball atreuen als joves

Funcions com el comerç, nombrosos llocs de treball i la vida cultural s'han transferit a les zones urbanes. Malgrat tot això en el medi rural estan sorgint noves activitats, els denominats nous jaciments d'ocupació, en resposta a les demandes que tant des de l'interior com des de l'exterior del medi rural s'estan generant. Aquestes noves activitats estan basades en la valorització dels recursos locals i de la qualitat mediambiental, les noves demandes turístiques i d'oci, la segmentació i descentralització de mercats i l'existència d'ajudes per a la implantació d'aquestes noves activitats.

L'actitud dels joves, i especialment les dones joves, davant aquestes noves activitats és molt positiva i suposa un impuls a la permanència de la joventut en l'àmbit del món rural, la qual cosa permet el seu desenvolupament tant personal com professionalment.

El desenvolupament sostenible hauria de ser percebut com un element transversal en tota mena de polítiques i accions que es desenvolupin: és el moment de pensar globalment per a actuar en l'àmbit local, nacional i internacional i així desenvolupar una societat sostenible a través d'un repartiment just dels recursos i amb la ment posada en les generacions futures.

Les zones rurals tenen un paper clau en aquest procés i és a les mans de les generacions més joves la creació del diàleg en l'àmbit social per a arribar a una etapa en la qual la inquietud per l'ecologia sigui igual a l'opció per una millora en la situació social i econòmica, una situació sostenible. El desenvolupament sostenible també ha de veure amb assegurar el suport continuat a organitzacions sense finalitats lucratives i reconèixer el seu treball. Per exemple, la política juvenil hauria de ser donada suport i s'haurien d'assegurar els recursos per a desenvolupar perspectives a llarg termini.

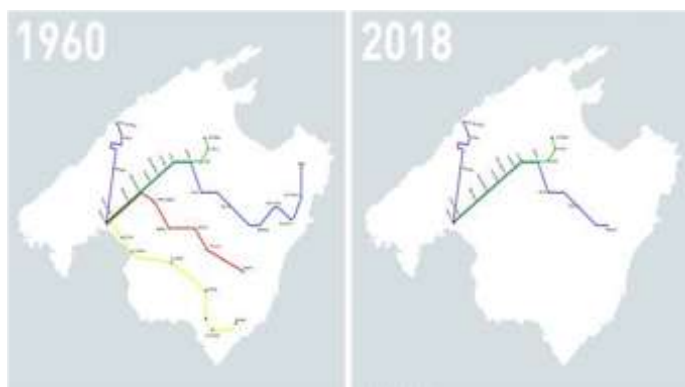
Una vegada més, però, de la mateixa forma que passa amb les dones, **no hi ha cap tipus de dada específica pel que fa a la joventut** del Pla. Potser caldria començar per establir un observatori, unes jornades d'estudi o dedicar recursos públics a l'estudi d'aquests sectors abans d'abordar-los amb mesures generalistes com els plans europeus o nacionals.

Arribar en tren al Pla només és possible a tres pobles

Entre Ciutat i els nuclis turístics de Llevant, el Pla de Mallorca ha esdevingut, pel que fa a la xarxa de transports, una zona de pas travessada per carreteres cada cop amb més capacitat i dissenyades amb la intenció d'unir Palma i l'aeroport amb les localitats turístiques. Només els nuclis d'Algaida, Montuïri i Vilafranca tenen un accés directe a la carretera de Manacor Ma-15.

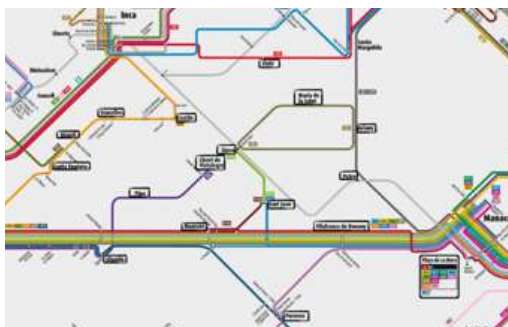
Quant a les **infraestructures de transport públic**, cal destacar les mancances a la **xarxa ferroviària**. Ara per ara, dels 14 municipis de la comarca, i d'ençà que el 2012 tancà l'estació de Sant Joan, només 3 pobles tenen accés al tren: Llubí, Sineu i Petra (vegeu plànol adjunt). La connexió intermunicipal és nul·la, més enllà dels viatges que fan els busos llançadora que van de poble en poble, en freqüències baixes, portant els passatgers cap als pobles amb tren. L'antiga xarxa de tren de Mallorca sembla avui dia ciència-ficció, ja que comptava amb estacions a Algaida, Montuïri, Porreres i Santa Eugènia que funcionaren entre 1897 i 1967.

Comparativa de la xarxa ferroviària 1960 - 2018 (Font: JAM)

La xarxa d'autobusos també té moltes mancances, tant pel que fa a connectivitat com a freqüències. Els autobusos que connecten amb Ciutat són molt escassos i de recorregut molt llarg, el que fa que el trajecte tingui una durada excessiva i molt superior en comparació al cotxe particular. D'altra banda, entre els mateixos municipis de la comarca pràcticament no hi ha interconnexió, i la poca que hi ha és insuficient i ineficient (vegeu plànol adjunt).

Plànol de la xarxa d'autobus.
Font: TIB.

La comunicació en el Pla és intensa

Pel que fa als mitjans de comunicació i xarxes socials, d'ençà que la revista "L'Observador del Pla de Mallorca" va deixar de publicar-se l'any 2011, no existeix cap publicació que abasti els 14 municipis de la comarca. La Mancomunitat del Pla manté activa una pàgina web on s'anuncien ofertes laborals, tot i que les notícies s'actualitzen amb poca regularitat. Els seus perfils a les xarxes Twitter i Facebook sí que són actius.

El més similar a una publicació de caràcter comarcal són "Cent per cent" (amb distribució a Manacor, Sant Llorenç, Petra, Sant Joan i Vilafranca) i "Sa Plaça" (distribuït als pobles del Raiguer, del Nord de Mallorca i als *planers* Lloret, Llubí, Maria i Sineu).

Existeixen, això no obstant, tota una sèrie de publicacions de caràcter local i periodicitat variable que tracten l'actualitat dels diferents pobles del Pla. D'altra banda, l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca té la seva seu a Sant Joan.

A més de les publicacions en paper, també hi ha una emissora de ràdio i diversos mitjans digitals (veure figura 9).

La gent del Pla és associativa i activa

El tarannà dels habitants del Pla és el d'una societat unida, participativa i activa. Sol atribuir-se aquest caràcter a diversos factors, dels quals els més determinants són les cotes baixes de densitat poblacional i pressió demogràfica, unides a una herència tradicional de vida comunitària que per motius obvis no s'ha pogut mantenir a les ciutats. Aquest fet ha incidit a mantenir l'associacionisme amb bon estat de salut i a la vegada dotar les associacions d'una gran importància en aquests models socials. Aquest cercle virtuós pot observar-se a la majoria de pobles del Pla.

Entenem que les associacions són entitats grupals sense ànim lucratiu que duen a terme tasques que fomenten el bé comú o l'interès general, ja sigui en l'àmbit cultural, esportiu, juvenil, educatiu, mediambiental, gremial, etc. Les associacions vertebraren la societat generant interaccions entre tots els seus membres i fomentant les relacions (també les intergeneracionals). Realitzen activitats que enriqueixen el dia a dia, educant als més petits, transmetent herències antigues i altres sabers, mantenint vives tota mena de tradicions i rituals, i per descomptat reforçant les connexions entre els habitants de la zona.

Al Pla hi trobam algunes institucions culturals especialment rellevants com, per exemple, la Fundació Casa Serra (Petra), la Fundació Mallorca Literària (Sant Joan), la Fundació Mossèn Bartomeu Oliver i Amengual (Sencelles), la Fundació Auditori Municipal de Porreres (Porreres), Fundació Duran-Estrany (Llubí), Fundació Jaume Ribot i Amengual (Petra) o la Fundació Hospital Sant Francesc d'Assís (Sencelles).

A més, és habitual trobar associacions de gairebé tots els àmbits a la majoria de pobles:

- Culturals: agrupacions de premsa, corals, grups folklòrics, colles de xeremiers i flabiolers, grups d'investigació i divulgació, batucades, teatre, clubs d'esplai, dimonis, gegants, correfocs, fotografia.
- Medi natural: ecologistes, recuperació/manteniment de races animals autòctones, protecció d'espècies vegetals autòctones, caçadors, ramaders, agricultors, grups excursionistes / pro-camins, apicultors, astronomia.
- Esportives: ciclistes, corredors, clubs de futbol, penyes futbolistes, penyes motoristes.
- Socials: rescat d'animals, contra el càncer, pares i mares, ONG's diverses, parroquials, de gent gran.
- Gremials: d'artesans, de productors de vi, cereal, mel, etc.

La tasca de les associacions, però, quan depèn d'ajudes públiques queda condicionada a l'acció dels consistoris o del Consell de Mallorca. Aquests poden comunicar-se amb les associacions mitjançant els Agents d'Ocupació i Desenvolupament Local (AODL) que solen dedicar part del seu temps a cada municipi; en cas de detectar subvencions, concursos o ajudes aprofitables, se suposa que es posaran en contacte amb les associacions per intentar optar-hi.

La realitat, però, és que la majoria de vegades les ajudes vénen de les partides que els ajuntaments poden destinar-los o del patrocini privat de les empreses que volen col·laborar.

És bàsic potenciar aquesta comunicació entre associacions i ens públics per millorar el funcionament dels pobles; a més de plantejar la necessitat d'establir rondes de contacte entre els esmentats agents i les entitats.

Un fenomen curiós: les “neofestes”

Paral·lelament a aquesta realitat hi ha la de les festes patronals, que han esdevingut una fita ineludible a cada poble. Havent-se desvirtuat el seu origen religiós, ara són celebracions de la identitat, de la pertinença a un grup i a un origen comú. És el cas de les sortides de dimonis o les danses dels cossiers i de cavallets; dels foguerons de Sant Antoni, dels pancaritats als puigs propers, les beneïdes d'animals o vehicles, les processons i encontres, etc.

En els darrers anys s'han adaptat als temps que corren algunes de les esmentades festes i al voltant d'elles s'ha construït un cos festiu que concentra l'activitat principal enmig d'un seguit de celebracions en les quals solen tenir lloc activitats de les associacions dels pobles. El format “Pregó -> Celebració -> Revetla” que es repeteix arreu ve acompanyat de diversos actes que pretenen visibilitzar la feina anual de les associacions.

Més enllà de les tradicions, també hem assistit al naixement de les neofestes: celebracions de nova planta que basant-se en la fórmula de les antigues festes (basada en un relat i una litúrgia) han aconseguit establir una tradició en escassos anys. Aquestes tornen a generar un sentiment identitari que recorda al de les festes més tradicionals i que ja sembla indissoluble; més enllà de què el seu sentit inicial fos de caràcter reivindicatiu, polític, identitari o senzillament festiu. Podem destacar el Much (Sineu), la Garrovada (Costitx), Sa Revolta (Vilafranca), les Clovelles (Petra) o l'Embala't (Sencelles).

A més de reforçar les relacions humanes entre membres dels mateixos pobles i d'altres municipis, les festes són ja, en la majoria de casos, un reclam turístic vàlid que fa acostar molta gent per primera vegada al Pla.

El Pla té un lideratge polític intens però centrat en cada un del seus pobles

La majoria d'ajuntaments del Pla de Mallorca són molt petits i per tant tenen una limitada capacitat per fer grans projectes. Han d'estar pendents de les subvencions del Pla d'Obres i Serveis del Consell, així com d'altres formes de finançament incertes, com ara els projectes de l'impost turístic i projectes europeus. També poden estirar d'inversions públiques cap al seu municipi fent lobby en el Consell o en el Govern a partir d'interessos comuns amb els partits que governen a Palma.

La Mancomunitat Pla de Mallorca és una institució formada pels catorze municipis que constitueixen la comarca, amb seu a Petra i actualment amb la presidència de Joana Maria Pascual Sansó (El Pi, per Ariany). Va néixer el 1982 a iniciativa de la Conselleria d'Indústria i Comerç del Consell General Interinsular, amb l'objectiu de coordinar el tractament de residus sòlids de tots els municipis de la comarca. Amb el temps ha assumit la implantació d'altres serveis que els pobles no podien assumir per si sols, com serveis socials –assistència a persones majors i servei de menjador– formació d'adults i promoció econòmica. Això no obstant, els interessos dels habitants i municipis del Pla estan molt escassament governats per la Mancomunitat, que no té cap òrgan de participació ciutadana per donar cabuda a iniciatives socials que tinguessin tot el Pla com el seu àmbit d'actuació.

Segons els Acords de Raixa signats per tots els partits que governen el Consell (PSOE, MÉS i Podem) no tenen cap estratègia específica respecte del Pla. Per contra, sí que formulen estratègies per Tramuntana i per l'Àrea Metropolitana de Palma. Està clar que el Pla de Mallorca ha de tenir una estratègia de futur pròpia, segurament liderada per la Mancomunitat amb un suport específic del Consell de Mallorca i amb la participació de la societat civil.

De l'anàlisi de les tres darreres eleccions municipals, del 2011 al 2019, es poden extreure vàries conclusions (veure figura 10). La més ràpida i molt important és la gran participació ciutadana que se situa entorn del 80%, baixant una mica les darreres, però sempre més de 20 punts per damunt la mitjana de la participació a les Balears. Per contrast, Palma ha tengut només un 51% de participació en les darreres eleccions.

També podem dir que hem passat d'una certa hegemonia del centredreta del 2011, a una altra majoria de centreesquerra del 2019, amb un pes molt més fort del **"mallorquinisme polític"** (MÉS i El Pi), arribant quasi al 70% dels vots. Continuen essent rellevants les agrupacions polítiques locals, en certa manera independents de la resta de partits, la majoria de vegades lligats amb el centreesquerra.

CONCLUSIONS

De les anàlisis consultats i les reflexions que hem fet, podem extreure les següents conclusions.

	Superfície Km2	Població	Valor Afegit Brut	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis.
Mallorca	3.640	880.113	22.141.243.189	169.184.954	1.691.021.932	1.402.438.574	18.878.597.729
Pla	592	38.255	415.562.229	22.341.071	49.891.430	70.192.948	273.136.781
%	16,36	4,3	1,9	13,21	2,95	5,01	1,45

Dades de la Fundació Impulsa

Les principals estadístiques de població i econòmiques no ens donen una idea fidedigna del pes que té el Pla a Mallorca en la vida quotidiana dels mallorquins i mallorquines. El Pla només aporta un 1,9% al VAB de Mallorca. Per subsectors es veu com l'agricultura és el sector que aporta més. En canvi, des del punt de vista cultural, el Pla és un reservori quasi únic del patrimoni agrícola i rural de Mallorca. Juntament amb la serra de Tramuntana i la Ciutat històrica de Palma, formen els conjunts patrimonials encara visibles de la història de l'illa.

DEBILITATS

- Poca consciència de la importància que té com a conjunt.
- Feble estructura empresarial.
- El Pla té un envelliment de la població per sobre de la mitjana de Mallorca i per tant més necessitats de serveis.
- El nivell acadèmic és baix.
- Deficients connexions de transport públic, quasi nul·la connexió intermunicipal.
- Alt atur estranger, jove, +45 i femení.
- Elevat nombre de persones en risc d'exclusió social.
- Desigualtats econòmiques post crisi del 2008.
- Precarietat laboral.
- Escassetat de serveis públics ben dotats; existència de serveis pobres.

AMENACES

- Desacceleració del teixit empresarial.
- Augment demanda serveis socials en mitjana i tercera edat.
- Atur de llarga durada.
- Dificultat d'accés a formació per a col·lectiu d'aturats.
- Desajustament entre l'oferta i la demanda d'ocupació.
- Augment de preu del lloguer d'habitatge.
- Estat de salut de la llengua.
- Dificultats en la integració del col·lectiu immigrant.

FORTALESES

- Hi ha un augment de la població ja que hi ha més activitat econòmica i és una zona de Mallorca que té atractius i avantatges.
- Malgrat la pèrdua de personalitat i cultura agrària, el seu paisatge tant rural com urbà encara té una estructura sòlida i una base per poder millorar-lo.
- La comunicació amb les ciutats és important encara que cal millorar-la.
- Cada vegada és més present la cerca d'una gastronomia local i el Pla ofereix una variada oferta.

OPORTUNITATS

- L'augment de la demanda de serveis personals, tant per a infants com per majors, fa que es necessitin crear molts de serveis que ara encara no cobreixen aquesta demanda, com són les escoles d'infants i els serveis domiliaris a les persones dependents.
- És evident que el sector turístic té un cert potencial de creixement, sempre de manera sostenible i amb sinergia amb el sector agrari, per elaborar productes de gran valor afegit, creant una personalitat pròpia allunyada dels estils de serveis de sol i platja o de turisme urbà.
- Encara que ja hi ha algunes iniciatives ecològiques en el sector agrícola i turístic, la transició ecològica ha de ser una gran oportunitat per al Pla de Mallorca.

Segona part
Propostes de
futur per al
Pla de Mallorca

Per iniciar un debat més ample sobre les iniciatives de futur, presentam aquest primer esborrany:

Línies mestre d'actuació

1. Preservar tot el patrimoni que encara perviu.

- Millorar la protecció del paisatge del Pla i la connexió dels espais naturals.
- Fer un inventari, públic i accessible per a tothom, dels béns públics i privats que s'han de preservar amb urgència, aprofitant els catàlegs de patrimoni material ja redactats.
- Recollir les bones pràctiques i les experiències d'èxit en la conservació i protecció del patrimoni.
- Fer una història del Pla i donar suport als estudis històrics locals.

2. Recuperar activitat agrícola viable, ara en procés de desaparició.

- Recuperar els ametlers, les figues i els garrovers d'una manera rendible, amb investigació de la mà de la UIB i altres especialistes
- Estudiar la possible recuperació de conreus abandonats com la tàpara.
- Potenciar la recuperació dels arbres afectats per la *Xylella*.
- Potenciar vincles entre productors agrícoles en perill de desaparició i empreses del sector comercial i turístic.
- Fer més visible la importància del món dels cavalls.

3. Innovar: impulsar noves iniciatives que enforteixin el Pla en aspectes com l'accés, les comunicacions, els recursos hídrics, les noves indústries tecnològiques, el turisme sostenible, el paisatge, la cultura, el control de l'urbanisme il·legal, i altres.

Comunicació:

- Recuperar un mitjà de comunicació per tot el Pla, com "L'Observador del Pla de Mallorca" en format digital.
- Establir un transport "de circumval·lació" que passi per tots els pobles del PLA.
- Impulsar el transport en tren a tots els pobles de Pla.

Accions socials i culturals

- Pla d'envelliment actiu i solidari, que ajudi a mantenir les persones majors en el seu entorn.
- Impulsar les accions de Pla d'Igualtat de Gènere en el món rural.
- Potenciar un Pla d'actuació pels joves agricultors.
- Millora i creació de nous equipaments culturals.
- Impulsar competicions esportives del conjunt del Pla.

Economia

- Pla estratègic de turisme rural, unificant les ajudes provinents de l'impost turístic.
- Potenciar l'agricultura amb productes com el vi i l'oli i altres de producte transformat, a través d'ajudar a les empreses del Pla que s'hi dediquen.
- Donar suport als comerços tradicionals dels pobles, especialment aquells que fan productes vinculats a l'agricultura.
- Potenciar la indústria agroalimentària de productes locals.

Canvi climàtic

- Convertir els problemes de canvi climàtic en oportunitats
- Introduir la gestió hídrica sostenible i l'agricultura ecològica en tot el Pla, així com l'ús de les energies renovables en l'activitat agrícola.
- Potenciar els espais forestals.

ANNEXES

1.-Fonts i dades estadístiques

Dades del 2017 Fundació Impulsa.

Valor Afegit Brut (en euros corrents i en %.

	2017				
	TOTAL	Agricultura	Indústria	Construcció	Servicios
Algaida	58.973.098	1.187.358	7.511.950	8.240.443	42.033.346
Ariany	11.465.379	1.476.285	28.397	1.234.474	8.726.223
Costitx	13.222.899	275.478	637.261	3.017.987	9.292.173
Lloret de Vistalegre	12.034.063	466.597	616.982	2.453.324	8.497.159
Llubi	20.164.042	892.548	1.530.474	3.498.656	14.242.363
Maria de la Salut	21.595.879	1.148.742	2.044.423	8.111.768	10.290.945
Montuiri	29.946.350	1.366.370	2.859.395	3.874.110	21.846.475
Petra	37.421.457	2.126.689	7.191.205	4.606.895	23.496.668
Porreres	77.867.742	6.254.888	10.911.320	15.493.796	45.207.738
Sant Joan	17.975.551	2.090.876	1.198.475	3.132.551	11.553.649
Santa Eugènia	15.584.270	625.335	343.069	2.343.688	12.272.179
Sencelles	28.390.193	1.008.249	3.104.874	2.250.966	22.026.104
Sineu	41.862.582	1.625.319	5.864.345	6.228.177	28.144.741
Vilafranca de Bonany	29.058.726	1.796.338	6.049.259	5.706.113	15.507.016
MANCOMUNITAT DEL PLA	415.562.229	22.341.071	49.891.430	70.192.948	273.136.781
MALLORCA	22.141.243.189	169.184.954	1.691.021.932	1.402.438.574	18.878.597.729

	2017				
	TOTAL	Agricultura	Indústria	Construcció	Servicios
Algaida	0,27%	0,70%	0,44%	0,59%	0,22%
Ariany	0,05%	0,87%	0,00%	0,09%	0,05%
Costitx	0,06%	0,16%	0,04%	0,22%	0,05%
Lloret de Vistalegre	0,05%	0,28%	0,04%	0,17%	0,05%
Llubi	0,09%	0,53%	0,09%	0,25%	0,08%
Maria de la Salut	0,10%	0,68%	0,12%	0,58%	0,05%
Montuiri	0,14%	0,81%	0,17%	0,28%	0,12%
Petra	0,17%	1,26%	0,43%	0,33%	0,12%
Porreres	0,35%	3,70%	0,65%	1,10%	0,24%
Sant Joan	0,08%	1,24%	0,07%	0,22%	0,06%
Santa Eugènia	0,07%	0,37%	0,02%	0,17%	0,07%
Sencelles	0,13%	0,60%	0,18%	0,16%	0,12%
Sineu	0,19%	0,96%	0,35%	0,44%	0,15%
Vilafranca de Bonany	0,13%	1,06%	0,36%	0,41%	0,08%
MANCOMUNITAT DEL PLA	1,88%	13,21%	2,95%	5,01%	1,45%

Ocupació (a partir de dades d'afiliació de la Seguretat Social/IBESTAT) (dades absolutes i percentuals sobre el total de Mallorca).

	2017				
	TOTAL	Agricultura	Indústria	Construcció	Servicios
Algaida	1.170	36	130	217	786
Ariany	303	45	1	34	224
Costitx	206	8	19	78	102
Lloret de Vistalegre	276	14	15	65	182
Llubi	417	27	43	93	254
Maria de la Salut	505	35	50	215	205
Montuiri	664	41	82	103	438
Petra	837	64	153	123	496
Porreres	1.691	189	195	418	889
Sant Joan	425	63	33	81	248
Santa Eugènia	366	19	8	61	278
Sencelles	600	31	58	61	450
Sineu	884	49	141	170	524
Vilafranca de Bonany	660	54	110	152	345
MANCOMUNITAT DEL PLA	9.004	676	1.037	1.871	5.420
MALLORCA	383.559	5.186	21.800	37.338	319.235

	2017				
	TOTAL	Agricultura	Indústria	Construcció	Servicios
Algaida	0,31%	0,70%	0,60%	0,58%	0,25%
Ariany	0,08%	0,86%	0,00%	0,09%	0,07%
Costitx	0,05%	0,16%	0,09%	0,21%	0,03%
Lloret de Vistalegre	0,07%	0,27%	0,07%	0,17%	0,06%
Llubi	0,11%	0,52%	0,20%	0,25%	0,08%
Maria de la Salut	0,13%	0,67%	0,23%	0,58%	0,06%
Montuiri	0,17%	0,80%	0,37%	0,28%	0,14%
Petra	0,22%	1,24%	0,70%	0,33%	0,16%
Porreres	0,44%	3,64%	0,89%	1,12%	0,28%
Sant Joan	0,11%	1,22%	0,15%	0,22%	0,08%
Santa Eugènia	0,10%	0,36%	0,03%	0,16%	0,09%
Sencelles	0,16%	0,59%	0,27%	0,16%	0,14%
Sineu	0,23%	0,95%	0,65%	0,46%	0,16%
Vilafranca de Bonany	0,17%	1,05%	0,50%	0,41%	0,11%
MANCOMUNITAT DEL PLA	2,35%	13,03%	4,76%	5,01%	1,70%

Teixit empresarial (núm. d'empreses donades d'alta a la Seguretat Social) (dades absolutes i percentuals sobre el total de Mallorca).

	2017				
	TOTAL	Agricultura	Indústria	Construcció	Servicios
Algaida	139	8	15	28	89
Ariany	17	5	0	5	7
Costitx	22	0	2	11	9
Lloret de Vistalegre	34	3	2	10	19
Llubi	48	3	8	12	25
Maria de la Salut	56	5	10	16	25
Montuiri	71	4	8	13	47
Petra	92	10	18	20	45
Porreres	157	24	25	26	83
Sant Joan	48	10	2	9	27
Santa Eugènia	27	4	0	7	16
Sencelles	63	4	10	7	42
Sineu	123	3	21	23	76
Vilafranca de Bonany	65	7	10	12	36
MANCOMUNITAT DEL PLA	960	88	131	198	543
MALLORCA	28.754	636	1.876	3.970	22.273

	2017				
	TOTAL	Agricultura	Indústria	Construcció	Servicios
Algaida	0,48%	1,18%	0,79%	0,71%	0,40%
Ariany	0,06%	0,75%	0,00%	0,12%	0,03%
Costitx	0,07%	0,00%	0,11%	0,28%	0,04%
Lloret de Vistalegre	0,12%	0,47%	0,11%	0,25%	0,09%
Llubi	0,17%	0,51%	0,44%	0,29%	0,11%
Maria de la Salut	0,19%	0,79%	0,55%	0,41%	0,11%
Montuiri	0,25%	0,59%	0,41%	0,31%	0,21%
Petra	0,32%	1,49%	0,96%	0,49%	0,20%
Porreres	0,54%	3,70%	1,31%	0,65%	0,37%
Sant Joan	0,17%	1,61%	0,12%	0,22%	0,12%
Santa Eugènia	0,09%	0,67%	0,00%	0,18%	0,07%
Sencelles	0,22%	0,63%	0,53%	0,18%	0,19%
Sineu	0,43%	0,43%	1,13%	0,58%	0,34%
Vilafranca de Bonany	0,23%	1,06%	0,55%	0,31%	0,16%
MANCOMUNITAT DEL PLA	3,34%	13,88%	7,00%	4,98%	2,44%

Figura 1. Evolució de la població.

Evolució de la Població de les Illes comparada amb el Pla							
1998	Total edat	%	Menys de 16 an	%	16-64 anys	%	65 o més
ILLES BALEARS	796483		138819	17	539071	68	118693
Pla	28268	3,5	3772	13	17517	62	6979
2008							
ILLES BALEARS	1072844		171146	16	756018	70	145680
Pla	35882	3,3	5474	15	22902	64	7906
2018							
ILLES BALEARS	1128908		184326	16	769743	68	174839
Pla	38255	3,4	6610	17	23872	62	7773

Figura 2. Evolució de la població estrangera.

Població estrangera al Pla	2018	2008	1998
TOTAL	6265	6049	1111
UE-15	1800	2333	671
RESTO UE-25	130	144	46
RESTO UE-27 y UE-28	497	516	143
RESTO EUROPA	162	109	28
ÀFRICA	1725	1313	53
AMÈRICA DEL NORTE	75	43	152
AMÈRICA CENTRAL	223	139	12
AMÈRICA DEL SUR	1530	1399	6
OTROS DE AMÈRICA	1	1	
ASIA	112	43	
OCEANÍA	10	9	

Figura 3. Evolució de l'augment de la població segons lloc de naixement .

01 Pla (Mallorca)	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Total	967	874	500	234	220	205	-22	300	415
Illes Balears	602	399	104	141	94	91	136	174	281
Otra CA	96	101	139	97	5	41	-35	-8	-39
Extranjero	269	374	257	-4	121	73	-123	134	173

Figura 4. Nombre de propietaris dels habitatges.

Titularitat bienes catastrales por año, municipio y naturaleza.									
	Titulares bienes, bienes rústicos urbanos y rústicos			Titulares bienes rústicos urbanos y rústicos			Diferencia 2018-08		
	2018			2010					
07004 Algaida	2158	5574	8713	1912	4745	5774	246	829	939
07017 Costitx	470	1429	1668	882	1107	1606	-422	322	82
07028 Lloret de Vistalegre	473	1019	1213	730	848	1168	-257	171	45
07030 Llubí	1872	2064	2936	1486	1739	2587	386	325	349
07035 Maria de la Salut	1396	2019	2745	1288	1872	2596	108	147	149
07038 Montuiri	1364	2925	3571	1647	2548	3289	-283	377	282
07041 Petra	2223	3645	4461	1811	3303	4229	412	342	232
07043 Porreres	2829	3719	5370	2931	3132	4735	-102	587	635
07047 Sencelles	1205	3939	4624	2737	2961	4461	-1532	978	163
07049 Sant Joan	1828	2806	3344	1292	2453	3015	536	353	329
07053 Santa Eugènia	1285	1410	1940	1023	1164	1702	262	246	238
07056 Santa Maria del Camí	4407	2112	5182	3517	1743	4430	890	369	752
07060 Sineu	2636	2574	3854	2196	2351	3621	440	223	333
07065 Vilafranca de Bonany	1965	1458	2611	1648	1343	2318	317	115	293
totales	26111	36693	50352	25110	31309	45531	1001	5384	4821

Figura 5. Evolució de la superfície urbana.

Evolució de la superfície urbana sense edificar			
	2018	2010	Diferència
07004 Algaida	25	34	9
07017 Costitx	2	2	0
07028 Lloret de Vistalegre	1	2	1
07030 Llubí	14	13	-1
07035 Maria de la Salut	11	14	3
07038 Montuiri	14	21	7
07041 Petra	11	13	2
07043 Porreres	30	37	7
07047 Sencelles	7	12	5
07049 Sant Joan	11	10	-1
07053 Santa Eugènia	5	6	1
07056 Santa Maria del Camí	19	24	5
07060 Sineu	8	9	1
07065 Vilafranca de Bonany	17	24	7
07901 Ariany	3	6	3
totals	178	227	49

Figura 6. Perfil de la població que parla en català habitualment.

Perfil de la població que parla en català habitualment

El 41,75% de la població de les Illes Balears afirma que parla en català habitualment. A més, un 5,79% declara que no hi parla tant com voldria. Per illes, hi ha diferències entre Formentera i Menorca, que registren els majors percentatges —un 60,62% i un 57,68%, respectivament— i Mallorca i Eivissa, amb un 40,46% i un 38,26%, respectivament, de la població que parla en català habitualment.

A Mallorca s'observen diferències segons la comarca de residència dels enquestats. En els municipis del **Pla de Mallorca** i en els de Tramuntana es registren els valors més elevats de persones que parlen en català gairebé sempre, amb un 70,95% i un 68,38%, respectivament. A l'altre extrem, els municipis de la badia de Palma registren el percentatge menor, amb un 31,64% de la població que parla en català gairebé sempre.

Figura 7. Afiliats per poble.

	Afiliats treballadors	Afiliats residents	Variació (%)
Illes Balears	455.257	459.147	-0,85%
Pla	8.490	14.332	-68,81%
Algaida	1.064	2.155	-102,55%
Ariany	279	331	-18,73%
Costitx	177	460	-159,12%
Lloret de Vistalegre	250	481	-92,52%
Llubí	404	793	-96,25%
Maria de la Salut	477	741	-55,35%
Montuïri	612	1.055	-72,33%
Petra	826	1.045	-26,46%
Porreres	1.599	2.069	-29,44%
Sencelles	565	1.251	-121,31%
Sant Joan	409	723	-76,57%
Santa Eugènia	355	700	-96,95%
Sineu	834	1.400	-67,93%
Vilafranca de Bonany	639	1.131	-76,89%

Figura 8. Població ocupada per sector econòmic.

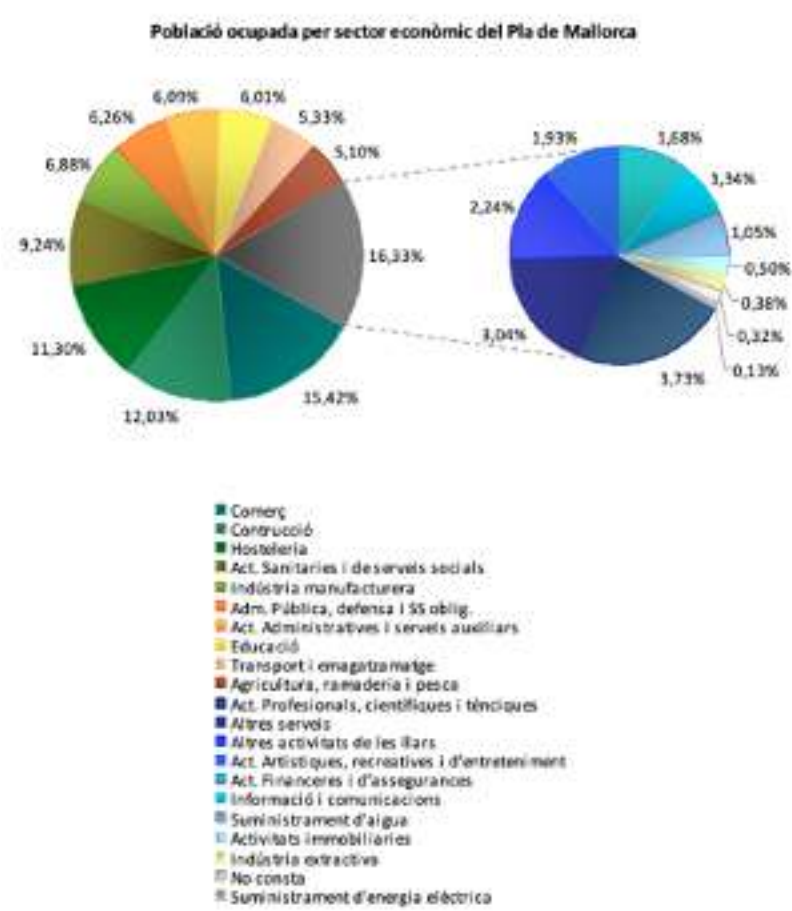

Figura 9. Mitjans de comunicació.

	Publicacions	Medis digitals	Ràdio
Algaida	Es saig (mensual)	essaig.cat	titoieta 107.7 FM - titoieta.cat
Maria	Fent carrerany (mensual)		
Montuïri	Bona Pau (mensual)		
Petra	Una olla d'aram (trimestral)		
Porreres	Llum d'Oli (trimestral)		
Sant Joan	Mel i sucre (mensual)	melisucre.cat	
Sencelles	Sa Sella (bimestral)	sasella.org	
Sineu	Díngola (trimestral)	dingola.net	

Figura 10. Resultats electorals de les tres darreres eleccions municipals.

Resultats electorals municipals 2011, 2015 i 2019																		
	2011						2015						2019					
Municipi	Participa	PP	MEC/Esq	Unen	SI/Unid	Can/LL	Participa	PP	SI	MEC/Esq	Unen	Can/LL	Participa	PP	MEC/Esq	Unen	Can/LL	
07004 Algaida	72.5	33.8	21.8	48.2			87.3	27.3		26.8	43.5		84.1		26.4	26.8	43.1	
07005 Bany	88	27.8		8.5		87.7	81.2			87.1		14.5		82.4	73.8		22.3	
07017 Costes	81.3	17.8	30.8	1.8		57.7	78.7	22.2		81.2			78.1	78.9	75.2	12.7	75.8	
07028 Lloret de Viator	82.98	48.7	30.8	9.1		8.8	71.3	28	8.7		15.5	46.7		75.8		16.1	18.8	
07030 Lloret	82.9	47.7	31.2	12		8.8	87.38	37.2	15.8	11.4	17.8			77.9		6.2	8.8	
07035 Muro de la Selva	85.1	47	31.2	28.5			84.9	48.1	11.1	11.4	18			82.5	83.5	23.7	23.8	
07038 Murolet	83.4	45.2	28.8	18.7		1.8	84.5	38.4	4.1	48.1	15.3			85.4		6.4	8.3	
07041 Poma	88.7	13.8	31.3	8.6	7	12	87.25	38.8	12.8	48.7	3.8		3.8	85.6	79.8	21.8	27.8	
07043 Porreres	75.7	37.3	28.8	10.1		18.8	74.55	22.2	90.1	17	8.7			72.0	18.8	23.1	28.4	
07047 Esporles	72.3	18.4		21.8		18.8	71.38	25.8	15.1		34			73.2	39.8	22.1	18.4	
07049 Sant Joan	84.1	32.4	38.8	8.2	5.8	21.8	77.48	29.7	18	37.8	8.4			78.1	46.2	15.4	26.1	
07053 Santa Eulalia	85.5	18.8		13.3		34.8	82.58	45.2		31.8	17.3			73.8		34.4	32.7	
07058 Santa Maria del Cam	71.6	18.4	11.8	18.8	4.4	1.7	71.45	32.6	4.1	34.2	8.3		3.1	85.4	20.8	44.2	8.3	
07060 Sineu	74.4	18		18.8	22.3	18	74.41	28.3		31.8	8.8		11.1	72.6		41.3	13.7	
07065 Valldemorsa de Bosc	78.7	44.4	41.7		10.4		80.71	48.3	6.1	33			11	74.0		52.1		
Mallorca	86.5	27.4	27.3	16.2	18.6	34.8	84.1	32.7	12.4	28.8	28.8	46.7	16.1	75.1	48.7	24.1	18.8	
SI resultats	58.2	44.2	1.1	24.7			57.8	28.8	7.8	11.8	18.8			58	4	28.1	4.84	
Diferencia		6.7	30.3	-7.5	10.0	34.8	22.1	3.8	25.1	17.8	8.6	46.7	16.1	21.2	44.7	8.7	12.2	

Bibliografia

- Catàleg de patrimoni material amb memòria i documentació gràfica. Cada Ajuntament té penjat el seu. (Ex: Lloret de Vistalegre
- Antònia Morey i Gabriel Jover (eds.) (2012). Les possessions mallorquines: passat i present.
- Goerlich Francisco i altres. LAS ÁREAS URBANAS FUNCIONALES EN ESPAÑA: ECONOMÍA Y CALIDAD DE VIDA. Fundación BBVA.
- Pla de Mallorca. Terres Daurades. Guia turística del Pla.

Pàgines web i recursos

- Web de la Mancomunitat. www.mancomunitatplademallorca.net.
- Oficina d'informació turística de la Mancomunitat
- Descobreix el Pla de Mallorca: què veure?
- Estadísticas mensuales de la Mancomunitat des Pla.
- Itineraris pel Pla de Mallorca. GOB. Mallorca
- Federación de Asociaciones de Mujeres Rurales (www.fademur.es)
- Plan para la promoción de las mujeres del medio rural (2015-2018)
- ¿Cómo está el tema sobre la juventud rural? Consejo para la Juventud de España.

Documentals

El Pla de Mallorca, la velocitat d'un canvi (2013)

Altra informació d'interès

L'observador del Pla (ja desaparegut)

